

Воробйова А. О.

*студентка 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НАДАННЯ БЕЗКОШТОВНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку суспільства і держави в цілому, коли Україна взяла курс на забезпечення ефективної охорони прав громадян та інтересів держави, неможливо обійти стороною питання надання безкоштовної правової допомоги. Наразі це питання є досить гострим, адже неналежне виконання адвокатом такої допомоги спричинює не тільки падіння авторитету адвокатської діяльності, та адвокатської професії зокрема, а й недовіру, і як наслідок, небажання населення звертатися за такою допомогою. Цим і відзначається актуальність даної теми.

Нормативно-правова база цього питання закріплена в українському законодавстві у статтях 59, 63, п.3 ст. 129 конституції України, концепції формування системи безоплатної правової допомоги в Україні (схваленої указом Президента України від 9 червня 2006 року N 509/2006), і в міжнародних нормативах, зокрема, ст. 6 Європейської конвенції про права людини, міжнародному пакті про громадянські та політичні права (від 16 грудня 1966 р., який був ратифікований указом Президента в ру української рср 19 жовтня 1973 р.), конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (від 4 листопада 1950 р., яка була ратифікована в ру 17 липня 1997 р.).

але, навіть зважаючи на нормативну базу, значну кількість проектів, стан безкоштовної правової допомоги в Україні є незадовільним. це визначається у наступних чинниках:

1. рівень якості безкоштовних правових послуг

в Україні цей рівень є досить низьким, оскільки відсутня система безоплатної правової допомоги, її законодавче врегулювання. Шляхи вирішення цієї проблеми:

- прийняття закону «про безоплатну правову допомогу» із визначенням осіб, що мають надавати таку допомогу та відповідальність за неякісну, некваліфіковану правову допомогу;
- закріплення обов'язку держави оплачувати працю адвокатів, що працюють за призначенням.

1. доступ до безкоштовної правової допомоги

відповідно до концепції формування системи безоплатної правової допомоги в Україні вказано, що законодавство України надає право на безоплатну правову допомогу багатьом категоріям осіб, зокрема право на безоплатну вторинну правову допомогу обов'язково повинно забезпечуватися: 1) особам, яких затримано або яких тримають під вартою чи позбавленим волі внаслідок притягнення до юридичної відповідальності або на інших підставах, передбачених законом; 2) особам, обвинуваченим у вчиненні злочину, якщо законом передбачена обов'язкова участь захисника, в тому числі в разі недостатності коштів для належної оплати захисника, та якщо особа не здатна самотійно в повному обсязі реалізувати своє право на захист (неповнолітні та особи, які опинилися у складних життєвих обставинах: інваліди, обмежено дієздатні особи тощо); 3) особам, яким чинними законами України гарантовано право на безоплатну правову допомогу в цивільних та адміністративних справах, а також у справах про адміністративні правопорушення.

2. участь незалежних адвокатів в наданні безоплатної правової допомоги

одним із складників розбудови хорошої системи безоплатної правової допомоги є активна діяльність саме адвокатів. За статтею 59 конституції України, саме адвокатура є правозахисним інститутом, що діє для надання правової допомоги в судах та інших державних органах. Процесуальні кодекси також закріплюють цю функцію за адвокатурою (наприклад, стаття 16 КАСУ), але поряд з тим вказують на фахівців у галузі права, які мають право на надання правової допомоги, згідно з рішенням конституційного суду України від 16 листопада 2000 року. Згідно з кримінально-процесуальним законодавством захисник призначається, коли відповідно до вимог ч. 1 та 2 ст. 45 КПК України участь його є обов'язковою, але підозрюваний, обвинувачений, підсудний не бажає або не може запросити захисника і коли він бажає його запросити, але за відсутністю коштів чи з інших об'єктивних причин не може цього зробити. особа, яка провадить дізнання, слідчий чи суд, можуть призначити захисника через адвокатське об'єднання, причому вимога цих осіб про призначення захисника є обов'язковою для керівника адвокатського об'єднання (ст. 47).

оплата праці захисника у разі його участі у справі за призначенням провадиться за рахунок держави в порядку і розмірах,

встановлених кабінетом міністрів України. Здійснення захисту за призначенням не потребує укладення угоди. але у разі, коли такий намір виникне у особи, яка уповноважена її укласти, не допускається на будь-якій стадії подання правової допомоги, що передбачає внесення гонорару. Необґрунтована відмова або ухилення адвоката від подання правової допомоги безоплатно у випадках, прямо передбачених законом, є неприпустимою. адвокату забороняється у випадках, коли особа має право на безоплатну правову допомогу, добиватися винагороди за надану правову допомогу.

у 1997 році міністерством юстиції України було підготовлено проект Закону України «Про безоплатне надання правової допомоги». Проте даний проект не розглядався в парламенті і був знятий з порядку денного.

9 листопада 2004 року народними депутатами м.д. катеринчуком, с.в. соболевим та в.м. стретовичем було зареєстровано новий проект Закону України «Про правову допомогу». цей проект було розроблено експертами центру політико-правових реформ та уперше представлено у виданні центру «Правова допомога: зарубіжний досвід та пропозиції для України». але представлені у ньому критерії визначення кола осіб, що мають право на гарантовану правову допомогу не відповідає реаліям сьогодення. З 2010 року в Україні існує всеукраїнський день безкоштовної правової допомоги. мета такого заходу — не тільки дійсно допомогти тим, хто потребує допомогу адвокатів, але не має достатніх коштів на її оплату, але й звернути увагу суспільства і держави на законодавчу неврегульованість питання надання безкоштовної правової допомоги в Україні.